

RECENZE

KOUDELKA, Z.: Jaroslav Krejčí. Protektorátní premiér a předseda Ústavního soudu. Praha: Leges, 2021, 146 s. ISBN: 978-80-7502-475-6.

Nakladatelství Leges uvedlo v polovině roku na trh novou monografii moravského advokáta a ústavního právníka, docenta Zdeňka Koudelky. Je věnována osobě a dílu Jaroslava Krejčího - protektorátního premiéra, druhého předsedy československého Ústavního soudu a významného představitele prvorepublikové nauky ústavního a správního práva. Kniha povedeným způsobem spojuje historickoprávní a ústavněprávní pohled a přináší čtenáři obraz ambiciózního prvorepublikového právníka, který slovy autora recenzované knihy bohužel „*nepochopil, že v politice nemůže být neutrálním odborníkem*“.¹⁾ Kombinace historickoprávního a ústavněprávního přístupu je obzvláště cenná v době, kdy se na některých právnických fakultách odsouvá výuka moderních právních dějin do pozadí. Slovy právního filosofa Bohuše Tomsy však platí, že „*kdykoliv se právní život dal na cestu bez tradic a historických reminiscencí, vždycky ztroskotal... Argumenty protihistorismu jsou vratké: vystačí se s nimi při řemesle, ne však při umění*“.²⁾

První kapitola se věnuje mládí Jaroslava Krejčího a jeho studiu na pražské právnícké fakultě. Autor přitom upozorňuje na jeho první dva státovědecké texty v časopise Právník, které publikoval v pouhých 19 letech, prakticky ještě jako student uherskohradištského gymnázia. V další kapitole je podrobně rozebrána cesta Krejčího na Ústavní soud, kde působil nejprve jako tajemník a od března 1938 jako jeho předseda. Krejčího působení zasadil autor do kontextu (ne)činnosti tehdejšího Ústavního soudu, jehož právní rámec fungování podroboval sám Krejčí kritice.³⁾ Současně Krejčí vykonával i funkci ministra spravedlnosti po celé období okupace a po zatčení Aloise Eliáše se stal rovněž předsedou protektorátní vlády. Právě jeho působení v čele vlády věnuje autor podstatnou část své knihy. Upozorňuje na mnohé momenty období okupace Československa, shrnuje postoj Krejčího k zásadním událostem a otázkám, jakož i jeho vztah k dalším významným politickým představitelům – zejména prezidentu Háchovi a ministroví Moravcovi, jehož cesty na vrchol se Krejčí velmi obával. Kniha zmiňuje též několik pozitivních kroků, kterých Krejčí dosáhl – ať už šlo o jeho pomoc Františku Weyrovi nebo o propuštění 68 vězňených vysokoškolských funkcionářů.

¹⁾ KOUDELKA, Z.: *Jaroslav Krejčí. Protektorátní premiér a předseda Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 108.

²⁾ TOMSA, B.: *Právní historie a právní praxe*. Časopis PRÁVNÍ PRAKSE, 1943/1944, roč. 8, č. 1, s. 3.

³⁾ Blíže monografie: KREJČÍ, J.: *Principy soudcovského zkoumání zákonů*. Praha, 1932.

Další kapitoly jsou věnovány zatčení a následnému odsouzení Krejčího, jeho věznění a smrti. Autor podrobně rozebírá obsah obžaloby i odsuzujícího rozsudku. Správně upozorňuje na skutečnost, že Národní soud byl v řízení proti Krejčímu vázán dekretem prezidenta republiky č. 16/1945, přičemž tato dekretální pravomoc měla svůj předobraz v ústavním zákoně č. 330/1938 Sb., jakož autorem byl sám Krejčí.⁴⁾ V samostatné kapitole autor hodnotí osobnost Jaroslava Krejčího a vyjadřuje své názory na jeho působení. Podle mého názoru velmi trefně uvádí, že „v dnešní době adorace soudců a hanění politiků lze poukázat na paradox, že soudcovský stát byl v Čechách a na Moravě v době druhé světové války, kdy státním prezidentem Protektorátu Čechy a Morava byl emeritní předseda Nejvyššího správního soudu Emil Hácha a předsedou vlády 1942-1945 Jaroslav Krejčí, který zastával funkci předsedy Ústavního soudu. Výborní právníci, špatní politici, kteří setrvali ve svých funkcích i po likvidaci Lidic. Bohužel soudci často bojují za demokracii a lidská práva v době, kdy stát demokratický je, nikoliv v dobách, kdy se má jít na barikády“.⁵⁾

V následující kapitole autor stručně zmiňuje činnost Krejčího na brněnské právnické fakultě, včetně jeho habilitace, profesury a následného propuštění a ztráty akademických titulů. Ze správněprávního pohledu lze za nejvýznamnější považovat devátou kapitolu, v níž autor rozebírá některá vědecká díla J. Krejčího. V prvé řadě je věnována pozornost publikaci *Moc nařizovací a její meze* (1923), v níž Krejčí na rozdíl od Jiřího Hoetzela podpořil stanovisko Ústavního soudu, podle něhož bylo (zjednodušeně vyjádřeno) třeba považovat za protiústavní zákony zmocňující vládu k vydávání nařízení tam, kde by bylo třeba zákona.⁶⁾ Netřeba dodávat, že i v současné době jde o otázku mimořádně významnou. Na tuto práci Krejčí ostatně navázal ve své poslední knize *Zmocňovací zákon a ústavní soud* (1939). Zdeněk Koudelka dále rozebírá monografie *Základní práva občanská a rovnost před zákonem* (1929), *Principy soudcovského zkoumání zákonů* (1932) nebo *Problém právního postavení hlavy státu v demokracii* (1935), v níž Krejčí volal po posílení postavení prezidenta republiky v československém ústavním systému. Pozornosti autora však neušla ani zásadní správněprávní díla jako je monografie *Zásada právnosti státních funkcích a zásada zákonnosti správy* (1931)⁷⁾ nebo teoretická studie *Právní jevy v čase* (1937).

Je třeba ocenit, že publikace obsahuje přehled všech Krejčího česky i německy psaných článků a knih, včetně dobových recenzí na ně. To jistě pomůže

⁴⁾ KOUDELKA, Z.: *Jaroslav Krejčí. Protektorátní premiér a předseda Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 67-68.

⁵⁾ *Ibid.*, s. 105.

⁶⁾ Viz KOUDELKA, Z.: *Jaroslav Krejčí. Protektorátní premiér a předseda Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 111.

⁷⁾ K rozlišování mezi zásadou právnosti a zásadou zákonnosti se ostatně začíná s odkazem na Krejčího vracet i část soudobé nauky správního práva. Srov. GRYGAR, T. *Základní zásady činnosti správních orgánů a zásady správního řízení*. In FRUMAROVÁ, K., GRYGAR, T., POUPEROVÁ, O., ŠKUREK, M.: *Správní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 24.

každému, kdo se bude chtít s jeho pracemi blíže seznámit. Kniha též obsahuje přehled politických a státních projevů Krejčího jakožto předsedy vlády.

Při zpracování publikace čerpal autor z dobové knižní i časopisecké literatury a tisku, jakož i z dobových pramenů (nejen) z Moravského zemského archivu. Reflektována je však i současná literatura a právní nauka.

Lze uzavřít, že monografie Zdeňka Koudelky obsahuje cenné poznatky, včetně archivních informací, které jsou odborným a přitom srozumitelným jazykem předloženy čtenáři. Jde o kvalitní publikaci, kterou je možné doporučit širokému okruhu čtenářů – od (právních) historiků, přes právníky zabývající se obzvláště ústavním a správním právem až po veřejnost, které nejsou cizí dějiny Československa.

Tomáš Grygar